

Samverkansstrategi och fortsatt arbete med våra gränsvatten

Styrdokument för Länsstyrelsen Norrbotten, Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt i Sverige och Nordland och Jan Mayen och Troms/Finmark i Norge

Länsstyrelsen
Norrbotten

VATTENMYNDIGHETEN
Bottenviken

Samverkansstrategiför Bottenviken, Nordland och Jan Mayen och Troms/Finmark:

Fortsatt arbete med våra gränsvatten

Styrdokument för Länsstyrelsen Norrbotten – Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt – i Sverige och Nordland och Jan Mayen och Troms/Finmark i Norge.

Ansvarigt vattendistrikt: Bottenvikens vattendistrikt

Diarienummer: 537-1199-2024

Omslagsbild: Johnér bildbyrå

Tryckning: Endast digital utgåva

Upplaga: Digital utgåva

Innehåll

1. Bakgrund och syfte	3
2. Problembild.....	6
2.1 Varför behövs detta dokument?	6
2.2 Mål med samverkan 2022-2028.....	7
3. Hur tar vi oss dit?	9
Referenser	10

1. Bakgrund och syfte

Vatten vet inga gränser. Ändå finns det administrativa gränser som vi behöver förhålla oss till inom vattenförvaltningen. Sverige och Norge har båda avrinningsområden som sträcker sig över landsgränsen. Vatten som börjar i Sverige kan rinna in i Norge eller tvärtom och vattenförekomster sträcka sig över på båda sidor gränsen, vilket gör att de utmaningar som respektive land arbetar med påverkar det andra landet. Därför krävs samordning av förvaltningen av dessa vatten. Det finns redan en samverkansstrategi på nationell nivå mellan de båda länderna men det finns ett behov att fördjupa och konkretisera samarbetet ytterligare på regional nivå.

Syftet med denna strategi är att få till ett löpande bra samarbete mellan Nordland och Jan Mayen vannregion, Troms/Finmark vannregion och Vattenmyndigheten för Bottenvikens vattendistrikt. Strategin beskriver hur samarbetet ska bedrivas mellan de nordligaste svenska och norska vattendistrikten på en övergripande nivå. Till denna strategi finns en samverkansplan (bilaga 1) som beskriver mer i detalj hur samverkan ska genomföras i praktiken, tidpunkter för olika insatser samt fördelat på ansvar mellan länderna.

Denna strategi gäller följande huvudavrinningsområden, som även kan ses i Karta 1:

De berörda vattenförekomster som passerar gränsen mellan Norge och Sverige listas i bilaga 2.

För ytterligare information om de gränsvattenförekomster som finns i Bottenvikens vattendistrikt, se Bilaga 9 till Förvaltningsplan för Bottenvikens vattendistrikt (Vattenmyndigheten Bottenviken, 2022). För ytterligare information om de gränsvattenförekomster som finns i Nordland och Jan Mayen vannregion samt Troms/Finmark vannregion, se

<https://www.vannportalen.no/vannregioner/nordland/plandokumenter-vannregion-nordland/planperiode-2022--2027/>.

Figur 1. Karta över Sveriges och Norges vattendistrikt. Den röda linjen visar riksgräns och grå linje distriktsgränser

Samarbetet med vattenförvaltning mellan Sverige och Norge startade redan 2003. Möten skedde mellan olika myndigheter i de båda länderna och år 2012 skapades en nationell strategi för det internationella arbetet med gränsvatten mot Norge (Gränsvatten, Norge och Sverige. Strategi för internationellt samarbete). 2014 tog Vattenmyndigheterna fram ett PM med ställningstagande om hur det fortsatta nationella arbetet angående gränsvatten skulle fortskrida (PM rörande ställningstaganden gällande vattenmyndigheternas nationella arbete med gränsvatten mellan Norge och Sverige; Vattenmyndigheterna, 2014).

Gränsvatten innehåller förslag på hur olika arbetsuppgifter bör fördelas mellan länderna. Arbetsuppgifterna är fördelade i praktiskt och operativt arbete samt i administrativa processer. Utöver detta tas även särskilda frågor upp såsom informationsutbyte, statusklassning och samråd.

Utöver dessa dokument har det även slutits samarbetsavtal mellan Havs- och vattenmyndigheten i Sverige och miljödirektoratet i Norge perioden 2018-2020 (Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet, 2018) och även ett för perioden 2021-2027 (Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet, 2020). I det senare avtalet beskrivs fokusområden för samarbeten i vattenförvaltningscykeln 2021-2027. I samarbetsavtalet uppdaterat 2021 räknas gränsöverskridande avrinningsområden upp som ett av fyra prioriterade områden.

Vi ser att strategin för samverkan behöver löpa från 2022 till 2028 eftersom Norge fattar beslut om sitt åtgärdsprogram och förvaltningsplan först 2028.

Som ett komplement till dessa dokument följer här en regional strategi med fokus på de vattenförekomster som delas av Bottenvikens vattendistrikt och Nordland och Jan Mayen vannregion samt Troms/Finnmark vannregion och de specifika problemområden som är aktuella i de norra distrikten för Sverige och Norge.

2. Problembild

De flesta av de gränsöverskridande områdena har obetydlig antropogen påverkan och anses därför ha god eller hög vattenstatus. Övervakning och åtgärdsprogram är därför inte aktuellt för en stor del av de gränsöverskridande avrinningsområdena.

I Sverige överstiger kvicksilver och PBDE gränsvärdet i alla ytvatten-förekomster; sjöar, vattendrag och kustvatten. Svensk klassificering har genomförts mot den bakgrundshalt som kommer från vattendirektivet (2000/60/EG) och därför uppnår ingen av vattenförekomsterna god kemisk status. På norsk sida är dessa vatten ännu oklassificerade med avseende på kemisk status. Eftersom de svenska vattenmyndigheterna inte får lämna kemisk status som oklassificerad är det inte möjligt att lämna vattenförekomster i gränsområdena oklassificerade för att följa nedströmslandets principer. Här behövs en samsyn mellan länderna för hur detta ska hanteras.

I den södra delen av Bottenvikens distrikt finns ett område som kan vara aktuellt för samordnad övervakning mellan länderna. I anslutning till den nedlagda verksamheten vid Nasa silvergruvakan finns behov av mer undersökningar och problemkartläggning med anledning av markföroreningar. Förorenade områden bör därför vara ett av områdena som får särskilt fokus i harmonisering av statusklassificering samt i utvecklingen av gemensamma övervakningsinsatser.

I Sverige har främmande arter inte bedömts under sexårsperioden 2016–2021. Detta med anledning av osäkert bedömningsunderlag. Under sexårsperioden 2009–2015 var däremot bäckröding klassificerad som främmande art i Bottenviken. Nordland och Jan Mayen samt Troms och Finnmark har klassificerat pukcellaks, regnbueørret, lake, abborre, harr, röding, elritsa och parasiten laxdjävul (*Gyrodactylus salaris*) som främmande arter. För gränsvattenförekomsterna är det endast parasiten laxdjävul som påverkat klassificeringarna i Norge. Utbredningen av hur stor påverkan främmande arter har behöver undersökas och kartläggas vidare under förvaltningscykel 2022-2027.

När det gäller vattenkraftspåverkan och utpekandet av kraftigt modifierade vattenförekomster behöver Sverige ta hänsyn till arbetet med den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP). Planen innebär att olika avrinningsområden har olika tidplaner för när de ska omprövas för förnyade miljövillkor. Sverige har valt att följa denna tidplan även för utpekandet av kraftigt modifierade vattenförekomster, med anledning av vattenkraft. Dialog om harmoniseringen i gränsvatten som är påverkade av vattenkraft har inletts mellan länderna och behöver fortsätta framöver. Norge har inte samma långsiktiga plan för att införliva av moderna miljövillkor för vattenkraften. Båda länderna är dock, enligt Esbokonventionen (UNECE, 1991) skyldiga att samarbeta vid risk för överskridande miljöpåverkan.

2.1 Varför behövs detta dokument?

För att säkerställa en samordnad vattenförvaltning har samarbetet mellan de två länderna handlat om jämförelser och försök till harmonisering av indelning, typindelning, karakterisering, riskbedömning och klassificering av vattenförekomster. Dock kvarstår arbete med att arbeta fram miljömål/miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och övervakningsprogram med fokus på de gemensamma utmaningarna som länderna har listat, samt harmonisera underlaget mellan länderna. Detta dokument anger strategiska val för hur

arbetet ska genomföras mellan Vattenmyndigheten Bottenviken och Nordland och Jan Mayen samt Troms/Finmark under 2022– 2028.

2.2 Mål med samverkan 2022-2028

I gemensamma diskussioner sedan 2020 mellan Länsstyrelsen Norrbotten och Vattenmyndigheten Bottenviken i Sverige och fylkesmennene (statsforvalterne) i Nordland och Troms/Finmark i Norge har det framkommit att båda länderna ser en stor vinst i att arbeta mer tillsammans för våra gränsvattenförekomster. Detta dokument är ett resultat av denna diskussion.

Särskilda områden som vi ser att samverkan behöver fokusera på under kommande förvaltningsperiod 2022–2028 är:

1. **Miljöfarliga verksamheter i gränsvatten** – Administrativa processer. Hur ska vi samarbeta över gränsen och hur ska Norge förhålla sig till den svenska nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP)? Här är det viktigt att vi uppmärksammar våra nationella myndigheter på att tillståndprocesser behöver hanteras mellan länderna i den mån verksamheterna har gränsöverskridande påverkan. I Sverige är det Naturvårdsverket som har ansvar för att genomföra Esbo-samråd¹ och i Norge är det Miljødirektoratet. Men en tät dialog behövs på regional nivå bland annat av kommande projekt på norska sidan för att se hur det kopplar till arbetet med översyn av vattenkraftens miljövillkor i Bottenviken. På samma sätt behöver vi samarbeta med fokus på gränsöverskridande påverkan från miljöfarlig verksamhet, särskilt nu när många tillståndprocesser för stora projekt pågår i Sverige. Ett förorenat område som bör få fokus är det nedlagda gruvområdet i Nasafjällen.
2. **Främmande arter** – en jämförelse behövs av vilka arter vi tycker är mest prioriterade i respektive region/distrikt och utifrån det prioritera vilka arter vi ska arbeta vidare med först. Här har Norge kommit längre än Sverige men vi behöver se hur vi kan samarbeta för att uppnå målet att minska förekomsten av främmande arter i våra vattenförekomster enligt art-och habitatdirektivet (92/43/EGG). I Sverige är det främst vägledning från Naturvårdsverket som styr arbetet.

3. **Miljökvalitetsnormer/miljömål** – hur fastställs de och hur görs bedömning av undantag (mindre stränga krav) i de bägge länderna? Länderna ska samordna statusklassificering och miljömål innan de beslutas i respektive land. Se bilaga 1, samverkansplan för när och hur denna samverkan är tänkt att genomföras.
4. **Miljöövervakning** - mer undersökningar och problemkartläggning behövs, särskilt då det finns historisk gruvdrift i avrinningsområdena som kan påverka det andra landets vatten. Se mål under miljöfarlig verksamhet ovan med exempel med fokus på vattenkraft och förorenade områden.
5. **Informationsutbyte över gränsen** – Viktigt att länderna tidigt delar information och har dialog kring vad som sker i vattenförvaltningsarbetet i de bägge länderna. Bra om vi kan synkronisera hur vi delger information mellan länderna så detta kan ske på ett effektivt sätt innan beslut fattas i respektive land.

Figur 2. Punktlista med fem områden som Bottenvikens vattendistrikt, Nordland och Jan Mayen samt Troms/Finmark ska fokusera på i sin samverkan år 2022–2028.

Denna strategi ska färdigställas och beslutas i respektive distrikt i Norge och Sverige för att kunna gälla hela förvaltningscykeln 2022-2027. År 2022 har vi en färdig gemensam strategi (detta dokument) och plan för samarbetet under kommande förvaltningscykel.

3. Hur tar vi oss dit?

För att kunna nå målen i strategin behöver vi genomföra ett flertal aktiviteter och avstämningsmöten. Detta arbete struktureras i denna Strategi för samverkan med tillhörande bilaga (samverkansplan) där aktiviteter har specificerats.

Arbetet sker genom att samtliga berörda myndigheter har regelbundna möten för att följa upp målen i strategin och uppdatera arbetet utifrån samverkansplanen.

Mellan dessa möten hålls kontakten mellan utsedda representanter inom de prioriterade områdena från respektive land som konkret arbetar med att svara mot målen i strategin och aktiviteterna i samverkansplanen, bilaga 1.

Referenser

- Art- och habitatdirektivet. (u.d.). *Rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljötyper samt vilda djur och växter.*
- Bottenvikens vattendistrikt, Nordland och Jan Mayen vannregion och Troms/Finmark vannregion. (2022). *Samverkansplan mellan Bottenvikens vattendistrikt, Nordland och Jan Mayen vannregion och Troms/Finmark vannregion.* Luleå.
- Efternamn, F. (20XX). *Viktig rapport om vatten.* Stad: Vattenmyndigheten XX vattendistrikt. (2012). *Gränsvatten, Norge och Sverige. Strategi för internationellt samarbete.*
- Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet. (2020). *Samarbetsavtal för 2021-2027 mellan Havs- och vattenmyndigheten (Sverige) och Miljödirektoratet (Norge): Samarbete om vattenförvaltning enligt EUs ramdirektiv för vatten.* Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet.
- Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet. (2018). *Avtal om samarbete 2018-2020 mellan Havs- och vattenmyndigheten (Sverige) och Miljödirektoratet (Norge) om vattenförvaltning enligt EU:s ramdirektiv för vatten.* Havs- och vattenmyndigheten, Miljödirektoratet.
- UNECE. (1991). *Esbokonventionen.* Finland: FN.
- Vattendirektivet. (u.d.). *Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.*
- Vattenmyndigheten Bottenviken. (2022). *Förvaltningsplan för vatten 2021-2027.* Luleå: Länsstyrelsen Norrbottens län.
- Vattenmyndigheterna. (2014). *PM rörande ställningstaganden gällande vattenmyndigheternas nationella arbete med gränsvatten mellan Norge och Sverige.* Vattenmyndigheterna.

vattenmyndigheterna.se